

YATIRIM YAPARKEN SORULARLA TÜRKİYE SERMAYE PİYASASI

ŞUBAT 2011

TSPAKB TÜRKİYE SERMAYE PİYASASI
ARACI KURULUŞLARI BİRLİĞİ

YATIRIM YAPARKEN

Sorularla Türkiye Sermaye Piyasası

ŞUBAT 2011

Yayın Adı	Yatırım Yaparken
Hazırlayanlar	Sorularla Türkiye Sermaye Piyasası
Tasarım	Alparslan Budak, Ekin Fıkırkoca
Basıldığı Matbaa	Cennet Türker
Basım Yeri	Paragraf Basım Sanayi A.Ş.
Birlik Yayın No	İstanbul
Birinci Basım	53
Genişletilmiş İkinci Basım	Mart 2004
ISBN	Şubat 2011
	975-6483-08-3

Bu kitap Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB) tarafından bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Kitapta yer alan her türlü bilgi, değerlendirme, yorum ve istatistiki değerler, hazırlandığı tarih itibarıyla güvenilirliğine inanılan kaynaklardan elde edilerek derlenmiştir. Bilgilerin hata ve eksikliğinden ve ticari amaçla kullanılmasından doğabilecek zararlardan TSPAKB hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir. Bu kitapta yer alan bilgiler kaynak gösterilmek şartıyla izinsiz yayınlanabilir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	2
1. Finansal Piyasa Nedir?	3
2. Sermaye Piyasası Neye Yarar?	3
3. Sermaye Piyasasında Hangi Kurumlar Yer Alır?	4
4. Sermaye Piyasasında Hangi Araçlara Yatırım Yapılabilir?	8
5. Hisse Senedi Nedir?	8
6. Borsa Yatırım Fonu Nedir?	8
7. Tahvil Nedir?	9
8. Repo Nedir?	10
9. Türev Ürün Nedir?	10
10. Vadeli İşlem Sözleşmesi Nedir?	11
11. Opsiyon Nedir?	11
12. Varant Nedir?	11
13. Yatırım Fonu Nedir?	12
14. Yatırım Yaparken Nelere Dikkat Etmek Gerekir?	13
15. Aracı Kuruluşlardan Ne Tür Hizmetler Alınabilir?	14
16. Aracı Kuruluşta Nasıl Hesap Açılabilir?	15
17. Yeni Halka Açılan Şirketlerden Nasıl Pay Alınır?	15
18. Portföy Yönetimi Nedir?	16
19. Yatırım Danışmanlığı Nedir?	16
20. Yatırımcı, Portföyünü Nasıl Takip Edebilir?	16
21. Yatırımcı ile Aracı Kuruluş Arasında İhtilaf Durumunda Ne Yapılabilir?	17
KAYNAKÇA	18

SUNUŞ

Bu kitapçığı sizlere sunan Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği, Türkiye’de sermaye piyasasının ve aracılık faaliyetlerinin geliştirilmesi doğrultusunda çalışmalar yapmak üzere 2001 yılında faaliyete geçmiş bir meslek kuruluşudur.

Elinizdeki kitapçık ülkemizdeki yatırım olanakları ve finansal hizmetlerin mevcut durumuyla ilgili genel anlamda bilgi sunmayı hedeflemektedir.

Bu kapsamda finansal piyasalar hakkında akla gelebilecek ilk sorular ve basit bir şekilde ele alınmış yanıtlarını ilerleyen sayfalarda bulacaksınız.

Soruların sadece bunlarla sınırlı olmadığına bilincindeyiz. Farklı sorularınızı Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliğine yönlendirmeniz durumunda, sizleri bilgilendirmekten mutluluk duyacağız.

Öte yandan, üyelerimiz de yatırım alternatifleri ve kendilerinden alabileceğiniz hizmetler hakkında sizleri aydınlatmaktan mutluluk duyacaktır. www.tspakb.org.tr adresindeki internet sitemizde üyemiz olan aracı kurum, vadedi işlemler aracılık şirketi ve bankalar hakkında güncel bilgiler yer almaktadır.

1. Finansal Piyasa Nedir?

Kaynak ihtiyacı olan girişimciler ile birikim sahibi yatırımcılar arasındaki kaynak alış verişini sağlayan kurumlar, yatırım ve finansman araçları ile bunları düzenleyen kurallardan oluşan yapıya finansal piyasa denir.

Finansal piyasalarda yapılan yatırımlar ileride olacak olayların belirsizliğinden ötürü yatırılan paranın kaybedilme riskini içermektedir. Anaparanın geri dönmeme riskinden başka, faiz riski, döviz riski gibi yatırım aracının fiyatını ve dolayısıyla getirisini etkileyen riskler de bulunmaktadır. Genel olarak, beklenen getiri yükseldikçe, risk de artmaktadır.

Finansal piyasa; para piyasası ve sermaye piyasası olmak üzere ikiye ayrılır:

Para Piyasası

Para piyasasının özelliği kısa vadeli olmasıdır. Para piyasalarında vade genellikle bir seneyi aşmaz. Araçları; para, döviz, repo-ters repo ve bir yıla kadar vadeli menkul kıymetlerdir.

Sermaye Piyasası

Sermaye piyasası, temel olarak orta ve uzun vadeli araçlardan oluşur. Vade genelde bir yıldan uzundur. Sermaye piyasası araçları hisse senedi, tahvil, hazine bonusu, finansman bonusu gibi menkul kıymetlerdir.

2. Sermaye Piyasası Neye Yarar?

Etkin bir finansal piyasa, tasarrufların verimli yatırım alanlarına yönlendirilmesinde önemli rol oynar.

Sermaye piyasasında yatırımcılar, birikimlerini belli bir getiri beklentisi ile yatırım araçlarında değerlendirirler. Girişimciler ise hisse senedi veya borç-

lanma senedi ihraç ederek finansman ihtiyaçlarını karşılarlar. Tüm bu işlemler aracı kuruluşlar (Bk. Soru 3) vasıtasıyla gerçekleşir.

Sermaye piyasası birincil piyasa ve ikincil piyasa olmak üzere ikiye ayrılır.

Birincil Piyasa

Fon ihtiyacı olan özel sektör ve kamu kesimi ile, tasarruflarını değerlendirmek isteyen kişi ve kurumlar, sermaye piyasasında karşılaşmaktadır. Finansman ihtiyacını borçlanma veya özelleştirme yoluyla karşılamak isteyen devletin, borç senedi çıkarak borçlanmak isteyen özel sektörün ve hisse senedi çıkararak sermayesine ortak olacak yeni kişi ve kurumlar arayan şirketlerin karşılaşacakları yer birincil piyasadır. Menkul kıymetleri ihraç edildiği zaman alanlar, bunları tekrar paraya çevirmek istediklerinde, hisse senetlerinde hiç bir zaman, tahvillerde ise vadeden önce bunları ihraç eden kuruluşa başvuramazlar.

İkincil Piyasa

İkincil piyasa, daha önce ihraç edilmiş menkul kıymetlerin paraya çevrilmesini sağlar. Bu piyasada menkul kıymetleri her an almak veya satmak mümkün olacağından, menkul kıymetin nakde çevrilme kolaylığı, yani likiditesi sağlanmış olur. Yatırımcı, aldığı menkul kıymetleri ikincil piyasada kolaylıkla satabileceğini bildiğinde, birincil piyasada şirketlere kaynak aktarmaya daha rahat karar verir. İkincil piyasada para ve menkul kıymetler yatırımcılar arasında el değiştirir, şirketlere kaynak girişi olmaz.

İkincil piyasa, organize piyasa ve tezgahüstü piyasa olarak ikiye ayrılır. Organize piyasalar, borsalardır. Borsalarda kote olmuş standardize ürünler, belirli kurallar çerçevesinde aracı kuruluşlar vasıtasıyla işlem görür. Tezgahüstü piyasalarda ise, işlem gören ürünlerin belirli bir standartta olması beklenmez, işlemler doğrudan aracı kuruluşlar tarafından yapılır.

3. Sermaye Piyasasında Hangi Kurumlar Yer Alır?

Sermaye piyasasının düzenli ve verimli işleyebilmesi için çeşitli kurumlar beraberce faaliyet göstermektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) sermaye piyasasını düzenleyen ve denetleyen kamu kurumudur. SPK'nın temel görevi piyasanın işleyiş kurallarını belirlemek, piyasaların adil ve etkin çalışmasını sağlamak, ilgili kurumların belli kurallar çerçevesinde faaliyet göstermesini sağlamak ve yatırımcıların haklarını korumaktır.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), hisse senetleri, varantlar, hazine bonoları, devlet tahvilleri, özel sektör tahvilleri, yabancı menkul kıymetler ve uluslararası menkul kıymetlerin alım ve satımının yapıldığı borsadır.

Vadeli işlem piyasaları, ilerideki bir tarihte teslimatı veya nakit uzlaşması yapılmak üzere herhangi bir malın veya finansal aracın, bugünden alım satımının yapıldığı piyasalardır. **Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında** (VOB) hisse senedi, döviz, faiz ve emtia ürünlerine bağlı vadeli işlem kontratları işlem görmektedir.

İstanbul Altın Borsası (İAB) kıymetli madenlerin işlem gördüğü borsadır. Bu borsanın üyeleri menkul kıymet borsalarının üyelerinden farklıdır. Yetkili bankalar, kıymetli maden aracı kurumları, kıymetli maden üretimi veya ticareti yapan kuruluşlar bu piyasada işlem yapabilmektedir.

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB) sermaye piyasasında faaliyet gösteren banka ve aracı kurumların üye olduğu, özdüzenleyici bir meslek kuruluşudur. Birlik, sermaye piyasasının ve aracılık faaliyetlerinin geliştirilmesi; birlik üyelerinin dayanışma, özen ve disiplin içinde çalışmalarının sağlanması; haksız rekabetin önlenmesi ve mesleki konularda üyelerin aydınlatılması için çalışmaktadır.

“Aracı kuruluş” terimi; **aracı kurumlar, vadeli işlemler aracılık şirketleri ve bankaları** ifade etmektedir. Aracı kuruluşlar Sermaye Piyasası Kanununda belirtilen faaliyetlerde bulunabilirler. Aracı kuruluşlar her bir faaliyet için (Bk. Soru 15) SPK’dan yetki belgesi almak zorundadırlar. Aracı kurumlar aldıkları yetki çerçevesinde tüm piyasalarda (hisse senedi, varrant, tahvil/bono, türev) alım-satım yapabilirken, bankaların hisse senedi piyasasında işlem yapma imkânı bulunmamaktadır. Vadeli işlemler aracılık şirketleri ise yalnızca türev piyasalarında işlem yapabilmektedir. Tüm aracı kuruluşlara ve faaliyet yetkilerine ilişkin bilgiler TSPAKB’nin internet sitesinde güncel olarak yer almaktadır.

Halka açık şirketler, hisse senetleri halka arz edilmiş olan veya ortak sayısının 250’yi aştığı belirlenip halka arz edilmiş sayılan anonim şirketlerdir. Her halka açık şirket borsada işlem görmüyor olabilir. **Borsaya kote olan şirketler** İMKB’de işlem gören şirketleri ifade etmektedir.

İMKB’de ve Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında yapılan tüm alım-satım işlemlerinin takası, (alış işlemlerinde paranın ödenip menkul kıymetin teslim alınması; satış işlemlerinde menkul kıymetin teslim edilip paranın alınması) Takasbank tarafından gerçekleştirilmektedir. **Takasbank**, ayrıca İMKB

üyesi banka ve aracı kurumlara çeşitli bankacılık hizmetleri sunmaktadır.

Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) her yatırımcının hisse senetleri, özel sektör borçlanma araçları ve yatırım fonu paylarının kaydını tutar ve saklamasını yapar. İkinci işlevi ise Yatırımcıları Koruma Fonu’nu yönetmektir.

Yatırımcıları Koruma Fonu (YKF), aracı kurumların mali durumlarının bozulması durumunda, özellikle küçük yatırımcıların zarara uğramalarının önlenmesi amacıyla kurulmuştur. Fon, Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından yönetilmektedir.

Portföy yönetim şirketleri, özel olarak portföy yöneticiliği (Bk. Soru 18) faaliyetinde bulunmak üzere yetki belgesi alan şirketlerdir. Bu şirketler yatırım fonları (Bk. Soru 13) ile kurumsal ve özel yatırımları yönetirler.

Derecelendirme şirketleri, kredi derecelendirmesi ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmesi yaparlar. Kredi derecelendirmesi, şirketlerin risk durumlarını ve borçlarını ödeme gücünü değerlendirir. Kurumsal yönetim derecelendirmesi ise, şirketlerin SPK tarafından yayınlanan Kurumsal Yönetim İlkelerine uyumunu değerlendirir.

Öte yandan, daha geniş anlamda finansal sistemde Hazine ve Merkez Bankası'nın da düzenleyici rolleri bulunmaktadır.

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı ülkenin ekonomi politikaları çerçevesinde hazine işlemleri, kamu finansmanı, yabancı ülke ve kuruluşlardan borçlanma, ülkenin finansman politikaları çerçevesinde sermaye akımlarına ilişkin düzenleme ve işlemlerin yanı sıra, sigortacılık sektörüne ilişkin izleme ve düzenleme faaliyetlerini yürütmektedir. İAB'ye ilişkin düzenlemeler de Hazine tarafından yapılmaktadır.

Temel amacı fiyat istikrarını sağlamak olan **Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası**'nın (TCMB) görevleri arasında finansal sistemde istikrarı sağlamak, para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almak bulunmaktadır. TCMB, para politikası doğrultusunda para arzının ve ekonominin likiditesinin düzenlenmesi amacıyla, menkul kıymet alım-satımı, repo ve ters repo, menkul kıymetlerin ödünç alınıp-verilmesi gibi işlemleri yapabilmektedir.

4. Sermaye Piyasasında Hangi Araçlara Yatırım Yapılabilir?

Sermaye piyasasında yatırımcılar, hisse senedi, borsa yatırım fonu, varant, devlet tahvili, hazine bonosu, türev ürünler ve yatırım fonlarına yatırım yapabilir.

5. Hisse Senedi Nedir?

Hisse senedi, anonim şirketler tarafından çıkarılan ve şirketin sermayesine belirli bir katılma payını temsil eden kıymetli evraktır. Hisse senedi alan yatırımcı şirkete ortak olur. Ancak, hisse senetlerinin değerinin her an değiştiği, dolayısıyla düşebileceği de unutulmamalıdır.

Hisse senedi, sahibine:

- Ortaklık hakkı,
- Yönetime katılma (oy) hakkı,
- Kâr payı alma hakkı,
- Rüçhan hakkı (yeni pay alma hakkı),
- Tasfiyeden pay alma hakkı,
- Bedelsiz pay alma hakkı ve
- Bilgi alma hakkı sağlamaktadır.

Hisse senedi sahipleri temel olarak iki türlü gelir elde edebilir: sermaye kazancı ve kâr payı. Sermaye kazancı, hisse senedinin değerindeki olası

artıştan elde edilen gelirdir. Diğerleri ise, şirket yıl sonunda kâr ettiği takdirde, bunun dağıtılmasından elde edilen temettü (kâr payı) geliridir. Hisse senedi Borsa'da işlem gören şirketler kâr dağıtıp dağıtmamak konusunda serbesttir. Borsa şirketleri kârını nakit olarak veya hisse senedi ihraç ederek dağıtabilir.

6. Borsa Yatırım Fonu Nedir?

Borsa yatırım fonu (BYF), bir endeksin içindeki menkul kıymetlere, endeksteki ağırlıkları oranında yatırım yapar. BYF'ler, dayanak

aldıkları endekste ki hisse senedi, altın, tahvil, döviz gibi enstrümanların getirisini yansıtır. Diğer bir deyişle, yatırımcı BYF satın aldığı anda, BYF'nin dayanak aldığı endeksi satın almış olur.

Borsa yatırım fonları, yetkili aracı kuruluşlar tarafından oluşturulur. Diğer yatırım fonlarından en önemli farkı, BYF'lerin borsada işlem görmesidir.

7. Tahvil Nedir?

Tahviller, hisse senedinin aksine mülkiyet değil, borç senedir. Tahvil sahibi, tahvili çıkaran kuruluşun alacaklıdır, şirketin üzerinde alacağından başka hiçbir hakka sahip değildir ve şirketin yönetimine katılamaz.

Devlet tahvili, Hazine Müsteşarlığının bir yıldan uzun vadeyle ödünç para bulmak amacıyla çıkardığı devlet iç borçlanma senetleridir (DİBS). **Hazine bonusu**, Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan, vadesi bir yıldan kısa devlet iç borçlanma senetleridir. Son dönemde piyasaya sunulan "gelire endeksli senetler" ise, getirileri Kamu İktisadi Teşebbüslerinden elde edilen gelirlere bağlı olan devlet iç borçlanma senetleridir.

Özel sektör tahvilleri, anonim şirketler tarafından çıkarılan borçlanma senetlerini ifade etmektedir.

Eurotahvil (Eurobond) ise, ihraççı ülke veya şirketin kendi para birimi dışındaki yabancı bir para birimi üzerinden ve uluslararası piyasalarda ihraç edilen tahvillerdir.

Tahviller sabit veya değişken faizli olarak ihraç edilebilmektedir. "Kupon ödemeli" tahviller, vadeden önce belirli ara dönemlerde faiz ödemesi sağlar.

Borçlanma araçları, vade sonuna kadar elde tutulduğu takdirde, belli bir faiz kazancını garanti eder. Ancak yatırımcı, tahvil veya bonoyu vade sonuna kadar tutmak zorunda değildir. Yatırımcı, tahvil veya bonoyu vadesinden önce satarsa, ikincil piyasadaki faiz oranlarındaki deği-

şimden etkilenir. Eğer piyasadaki faiz oranları gerilemiş ise getirisi artar, faiz oranları artmış ise getirisi düşer, hatta zarar edebilir.

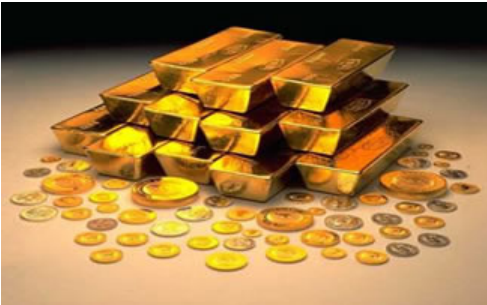
8. Repo Nedir?

Genel olarak repo işlemi, borç verilen para karşılığında vade sonunda ana-paranın ve faizin alınması olarak görülse de, aslında repo, sermaye piyasa araçlarının belli bir vadede geri alma taahhüdüyle satımıdır. Diğer bir deyişle repo, menkul kıymetin geçici bir süre için kiraya verilmesi olarak da düşünülebilir. Ülkemizde repo işlemleri, hazine bonosu ve devlet tahvilleri ile özel sektör borçlanma senetleri üzerinden yapılmaktadır. Getirisi sabitlenmiş olan repo işlemleri para piyasalarındaki en likit yatırım araçlarındandır.

9. Türev Ürün Nedir?

Türev ürünler, başka bir kıymetin getirisine bağlı, veya bu kıymetlerden "türetilmiş", finansal araçlardır. Türev ürünlere konu olan kıymetlere "dayanak varlık" denir. Türev ürünler hem bazı risklere karşı korunmak için, hem de yatırım amaçlı olarak kullanılır. Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile varantlar bu araçlara örnek gösterilebilir.

Türev araçlarda alım işlemi "uzun pozisyon", satış işlemi ise "kısa pozisyon" olarak adlandırılır. "Ters işlem" veya "pozisyon kapatma", sahip olunan pozisyona aksi yönde işlem yapmayı ifade eder. Diğer bir deyişle "pozisyon kapatma", alım (uzun pozisyon) karşısında satım, satım (kısa pozisyon) karşısında alım yönünde işlem yapılmasıdır. "Açık pozisyon" ise bir sözleşmede ters işlemle kapatılmamış uzun veya kısa pozisyonları ifade eder.

2010 sonu itibariyle Türkiye’de vadeli işlem sözleşmeleri VOB’da, varantlar İMKB’de işlem görürken, borsalarda opsiyon işlemleri henüz başlamamıştır. Ancak bazı banka ve aracı kurumlar, tezgahüstü piyasada yatırımcılarına opsiyon ürünleri sunabilmektedir.

10. Vadeli İşlem Sözleşmesi Nedir?

Vadeli işlem sözleşmeleri belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikteki malı, kıymetli madeni, finansal göstergeyi, sermaye piyasası aracını ya da döviz alma ya da satma **yükümlülüğü** veren sözleşmelerdir. Bu sözleşmelerde pozisyon alındığında takas merkezine "başlangıç teminatı" yatırılır. Sözleşmenin fiyatı gerilerse, "sürdürme teminatı" da yatırmak gerekebilir. Vadeli işlemler, düşük teminat rakamlarıyla yüksek meblağlı pozisyonlar almaya imkân tanıdığından, ufak fiyat değişimleri büyük kâr veya zararlara sebep olabilir. Vadeli işlemlerin bu özelliğine "kaldıraç etkisi" denir.

11. Opsiyon Nedir?

Opsiyonlar belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikteki malı, kıymetli madeni, finansal göstergeyi, sermaye piyasası aracını ya da döviz alma ya da satma **hakkı** veren sözleşmeleri ifade etmektedir. Opsiyon sözleşmeleri belirli bir ücret karşılığı satılır. Bu ücret "prim" olarak adlandırılır. Yatırımcı, piyasada işlem gören opsiyonun primindeki artış veya azalıştan para kazanabilir veya kaybedebilir. Opsiyon sözleşmelerinin temsil ettiği hakkın değeri sıfıra inerse, yatırılan prim tümüyle kaybedilebilir.

Opsiyonlar borsada veya tezgahüstü piyasada işlem görebilir. Borsada işlem gören opsiyonlar, özellikleri borsa tarafından belirlenmiş standart kontratlardır. Tezgahüstü opsiyonlar ise standart olmayıp özellikleri alıcı ile satıcı arasında belirlenmektedir.

12. Varant Nedir?

Varant standartlaştırılmış opsiyon kontratı olup dayanak varlığı, önceden belirlenmiş bir fiyattan, önceden belirlenmiş bir tarihte alma veya satma **hakkı** veren menkul kıymettir. Opsiyona benzer şekilde, varant satın alan

yatırımcı, ödediği bedel karşılığında bir varlığı değil, o varlığın alma ya da satma hakkını satın alır.

Aracı kuruluşlar tarafından ihraç edilen varantlara "aracı kuruluş varantı" denir. Dayanak varlığın ihraççısı olan şirket tarafından çıkarılan varantlar ise "ortaklık

varantı" olarak adlandırılır. Halihazırda İMKB'de işlem gören varantlar, aracı kuruluş varantıdır.

13. Yatırım Fonu Nedir?

Yatırım fonları, yatırımcılardan toplanan paralarla oluşturulan portföyün yatırımcılar adına işletilmesidir. Unutulmaması gereken husus, fonların değerinin artabileceği gibi düşebilecek olmasıdır.

Yatırım fonları, hemen her yatırımcı tipine uygun portföy seçenekleri sunmaktadır. Yatırımcı, risk algılaması ve beklentilerine göre, bu fonlara katılabilir. Yatırım fonlarının Türkiye'de A tipi ve B tipi olmak üzere iki ana çeşidi vardır.

A Tipi: Bu tip bir fonun en az %25'inin Türkiye'de kurulmuş şirketlerin hisse senetlerinden oluşması gerekir.

B Tipi: A tipi fonların tabi olduğu sınırlamalara tabi olmayan fonlardır. Portföylerinde çok daha az miktarda hisse senedi tutabildikleri gibi, hiç hisse senedi taşımayabilirler.

Bu iki ana grup dışındaki fonlar, içerdikleri sermaye piyasası araçları itibarı ile de sınıflandırılmaktadır. Böylece, değişik portföy yapılarına sahip fonlar oluşturularak farklı yatırımcı tercihlerine hitap edilmektedir.

Örneğin, son dönemde Türkiye sermaye piyasasına yeni fon sınıfları getirilmiştir: **Anapara korumalı** ve **anapara garantili fonlar** ile **serbest yatırım fonları**.

Garantili fonlar anaparanın, diğer bir deyişle başlangıçta yatırılan tutarın, değerinin korunmasının garanti edildiği fonlardır. Kısacası, yatırımcı yatırdığı paradan zarar etmez.

Anapara koruma amaçlı fonlarda ise, başlangıç yatırımının korunması gözetilmekle beraber garanti edilmez.

Korumalı veya garantili fonlar diğer menkul kıymetlerin yanı sıra türev ürünler içerir. Bu fonlar belirli bir vade ile ihraç edilir ve ancak halka arz süresi içinde alınabilir. Ayrıca bu fonlarda yatırımcının fonu satıp parasını vadeden önce geri alması ile ilgili çeşitli kısıtlamalar olabilir.

Serbest yatırım fonları ise yurtdışı uygulamalarda "hedge" fon olarak bilinen ve sadece "nitelikli yatırımcı"lara satılabilen fonlardır. Bu fonlar herhangi bir yatırım aracı veya yönetim strateji sınırlaması olmadan esnek bir şekilde yönetilmekte olup, yalnızca finansal kurumlar gibi kurumsal yatırımcılar ile 1 milyon TL'nin üzerinde finansal varlığı olan bireysel yatırımcılara satılabilir.

Yatırım fonları özellikle küçük tasarruf sahipleri için son derece uygun ürünlerdir, çünkü:

- Profesyoneller tarafından yönetilmekte,
- Küçük miktarlarda alınıp satılabilmekte,
- İstenilen risk derecesinde yatırım olanağı sunmakta,
- Her an nakde çevrilebilmektedir.

14. Yatırım Yaparken Nelere Dikkat Etmek Gerekir?

Yatırım yaparken aşağıdaki hususların göz önünde tutulmasında yarar vardır:

- Birikimlerin tek bir yatırım aracı yerine birden fazla yatırım aracına dengeli şekilde bölüştürülmesi, piyasa dalgalanmalarından korunmayı sağlar.
- Sermaye piyasaları aynı gün içinde dahi önemli değişiklikler gösterebilir. Bu nedenle, hisse

senedi veya tahvil/bono gibi araçlara doğrudan yatırım yerine bu ürünlerin yatırımcının ihtiyacına uygun olarak yer aldığı yatırım fonlarını tercih etmek, gerekli bilgiye erişimi olmayan veya uzmanlığa sahip olmayan yatırımcıların riskini azaltır.

- İktisadi gelişmeleri izleme ve yorumlama olanağı bulunmayan yatırımcıların, portföy yönetimi ve yatırım danışmanlığı hizmetlerinden yararlanması önerilir.
- Belli bir yatırım aracına doğrudan yatırım yapılmak istendiğinde, yetkili uzmanlardan ve aracı kuruluşların yayınladığı araştırma raporlarından sağlıklı bilgiler alınarak karar verilmesi uygun olur.
- Yatırım yapılacak sermaye piyasası aracının devletçe ihraç edilen ya da SPK'nın izniyle halka sunulmuş ve bu çerçevede işlem gören kıymetlerden olduğuna dikkat edilmesi gerekir.
- Unutulmaması gereken diğer bir husus da, yatırım işlemlerine aracılık edecek kuruluşların mutlaka gerekli yetki belgelerine sahip olmalarıdır (Bk. Soru 15). Yetkisiz kuruluşların aracılık tekliflerine kesinlikle itibar edilmemelidir.
- TSPAKB'nin internet sitesinin "Üyelerimiz" bölümündeki listede yer alan aracı kuruluşlar bu ve benzeri konularda sizlere yardımcı olabilecektir.

15. Aracı Kuruluşlardan Ne Tür Hizmetler Alınabilir?

Aracı kuruluşlar, SPK'dan alınan yetki belgeleri çerçevesinde aşağıdaki faaliyetleri yapabilmektedir:

- Alım-satım İşlemlerine Aracılık,
- Halka Arz İşlemlerine Aracılık,
- Portföy Yönetimi,
- Yatırım Danışmanlığı,
- Repo/Ters Repo İşlemleri,

- Kredili Menkul Kıymet, Açığa Satış, Menkul Kıymetlerin Ödünç Alma ve Verme İşlemleri,
- Türev Araçların Alım-Satımına Aracılık.

Aracı kuruluşların araştırma bölümlerinde, bu faaliyetlere yardımcı olmak üzere, düzenli olarak ve de müşteri talepleri üzerine araştırma çalışmaları yapılmakta, çok çeşitli raporlar üretilmektedir. Dünya ve ülke ekonomisindeki gelişmelerle beraber çeşitli sektörler ve İMKB şirketleri ile ilgili ayrıntılı bilgi ve yorumlar içeren bu raporlar, basılı olabileceği gibi, aracı kuruluşların internet sitelerinde de yayınlanabilmektedir.

16. Aracı Kuruluşta Nasıl Hesap Açılabilir?

Sermaye piyasasında işlem yapmak için öncelikle aracı kuruluşlardan birinde hesap açtırmak gerekmektedir. Hesap açılırken yatırımcıdan kimlik ve adres bilgileri istenir, karşılıklı sözleşme imzalanır. Aracı kuruluşla yapılacak sözleşme, posta ile, faksla veya internet sitelerinden kolaylıkla elde edilebilir.

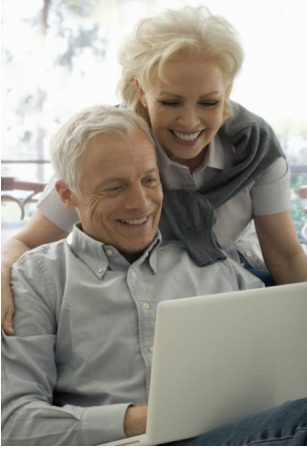
Bir kez hesap açtırdıktan sonra aracı kuruluşlarda alım-satım işlemi; doğrudan başvuru veya yazılı talimatla, ya da telefon, interaktif telefon, faks veya internet gibi yöntemlerle gerçekleştirilebilir.

17. Yeni Halka Açılan Şirketlerden Nasıl Pay Alınır?

Borsada işlem görmek üzere halka arz edilen şirket hisse senetleri yatırımcılar için yeni bir yatırım seçeneğidir. Şirketlerin halka açılabilmesi için SPK'dan izin almaları ve gerekli tüm yasal yükümlülükleri yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu kapsamda, yayınlanması zorunlu olan "izahname" ve "sirküler"ler, şirketi tanıma ve yatırım kararı alabilmek için önemli kaynaklardır.

Halka arz hizmetini bu konuda yetkilendirilmiş aracı kuruluşlar sunmaktadır. Bunların dışındaki kişi ve kurumların herhangi bir şirkete

ortaklık sağlama yönündeki tekliflerine itibar edilmemelidir.

18. Portföy Yönetimi Nedir?

Portföy yönetimi, birikimlerin para ve sermaye piyasalarında yatırımcı adına yetkili kuruluşlar tarafından belli bir ücret karşılığında yönetilmesidir. Bu faaliyet için ilgili kuruluşun SPK'dan alınmış yetki belgesi bulunmasına dikkat edilmelidir. Portföy yönetimi hizmetini, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ve mevduat kabul etmeyen bankalar sunabilmektedir.

Yatırımcı bu hizmetten yararlanmak için yetkili kurumla portföy yönetim sözleşmesi imzalamalıdır. Kurum, yatırımcının almak istediği risk derecesine ve tercih ettiği yatırım araçlarına göre portföyü yönetir, ancak belirli bir getiriyi garanti edemez.

Portföy yönetim hizmetinin avantajı, kişiye veya kuruma özel olmasıdır. Yetkili kurumların hizmet aldığı araştırma kadrosu, yurtiçi ve yurtdışı piyasaları takip ederek yatırımların günün şartlarına uygun değerlendirilmesini sağlar. Ayrıca, profesyoneller tarafından alınan yatırım kararları, değişen piyasalarda hızlı hareket etme kabiliyeti sağlamaktadır.

19. Yatırım Danışmanlığı Nedir?

Yatırım danışmanlığı, belli bir ücret karşılığında, yatırımcılara sermaye piyasası araçları hakkında yazılı veya sözlü yorum ve yatırım tavsiyelerinde bulunulmasıdır. Bu faaliyet için ilgili kuruluşun SPK'dan alınmış yetki belgesi bulunmasına dikkat edilmelidir. Yatırım danışmanlığında en önemli rol aracı kuruluşların araştırma bölümlerine düşmektedir.

20. Yatırımcı, Portföyünü Nasıl Takip Edebilir?

Yatırımcılar, hesap durumlarını ve hareketlerini, istedikleri anda aracı kuruluşla bağlantıya geçerek telefonla, faksyla veya internet yolu ile öğrenebilir.

mektedir. Aracı kuruluşlar, (hesap ekstresi gönderilmemesi hususunda sözleşme imzalanan müşteriler hariç olmak üzere) müşteri tarafından işlem yapıldığı takdirde, bu işlemlerle ilgili hesap ekstresini aylık dönemler itibariyle, işlem yapılan ayı izleyen 7 gün içinde müşterilerin adreslerine göndermek zorundadırlar.

Hisse senetleri, yatırım fonları ve özel sektör borçlanma araçları, Merkezi Kayıt Kuruluşu nezdinde yatırımcı adına izlenmektedir. Yatırımcılar istedikleri an 444 0 655 "MKK Yatırımcı Çağrı Merkezi" hattını arayıp hesapları hakkında bilgi alabilir veya menkul kıymetlerine blokaj koyabilirler.

21. Yatırımcı ile Aracı Kuruluş Arasında İhtilaf Durumunda Ne Yapılabilir?

Aracı kurumlarla yatırımcılar arasında meydana gelen ihtilaflarda, yatırımcıların İMKB'ye, SPK'ya veya Birliğimize başvurmaları mümkündür. Birliğimiz yatırımcılarla aracı kuruluşlar arasında, borsa işlemleri dışındaki işlemlerden doğan uyuşmazlıkların çözümüne yardımcı olmaktadır. Ayrıca, yatırımcılar her zaman adli yargı yoluna başvurabilir.

KAYNAKÇA

Hazine Müsteşarlığı	www.hazine.gov.tr
İstanbul Altın Borsası	www.iab.gov.tr
İstanbul Menkul Kıymetler Borsası	www.imkb.gov.tr
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası	www.tcmb.gov.tr
Merkezi Kayıt Kuruluşu	www.mkk.com.tr
Sermaye Piyasası Kurulu	www.spk.gov.tr
Takasbank	www.takasbank.com.tr
Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği	www.tspakb.org.tr
Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası	www.vob.org.tr
Yatırım Yapıyorum	www.yatirimyapiyorum.gov.tr

TÜRKİYE SERMAYE PİYASASI ARACI KURULUŞLARI BİRLİĞİ

Büyükdere Caddesi No:173
1. Levent Plaza A Blok Kat:4
1. Levent 34394 İstanbul
Telefon: 212- 280 85 67
Faks: 212-280 85 89
www.tspakb.org.tr
info@tspakb.org.tr

ISBN: 975-6483-08-3